הִלְכוֹת תַּעֲנִית סִימָן תקסה תקסו

בשם אור זרוע (ח"ב סי' תעז)): ו [ל]הַמִּתְעַנֶּה (ז) (יד) וּמְפַרְסֵם עַצְמוֹ לַאֲחֵרִים לְהִשְׁתַּבֵּחַ שֶׁהוּא מִתְעַנֶּה, הוּא נֶעֱנָשׁ עַל כָּךְ:

ל תַּשְׁבֵּ"ץ סִימָן (ק"ה) [קי"ב] מֵהַיְרוּשַׁלְמִי פֶּרֶק קַמָּא דַּחֲגִיגָה (ה"ב).

תקסו דִּינֵי תַּעֲנִית צִבּוּר. וּבוֹ ח' סְעִיפִים:

א [א]בְּתַעֲנִית צִבּוּר אוֹמֵר שְׁלִיחַ צִבּוּר עֲנֵנוּ (א) בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא, [ב]וְחוֹתֵם בָּרוּךְ אַתָּה ה' (ב) הָעוֹנֶה לְעַמּוֹ (ח) יִשְׂרָאֵל בְּעֵת צָרָה (וְאִם שָׁכַח עַיֵּן לְעֵיל סוֹף סִימָן קי"ט סָעִיף ד'). (ג) [ג]וְקוֹרִים וַיְחַל בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה, (ד) בֵּין שֶׁחָל בְּשֵׁנִי וּבַחֲמִישִׁי בֵּין שֶׁחָל בִּשְׁאָר הַיָּמִים. הַגָּהּ: [*] וּמַפְטִירִין בְּמִנְחָה דִּרְשׁוּ, וּבְשַׁחֲרִית אֵין מַפְטִירִין, חוּץ מִבְּתִשְׁעָה בְּאָב. (ה) וְקוֹרִים אֲפִלּוּ כְּשֶׁחָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת (מהרי"ל (סי' יז)). *וְאִם מִתְעַנִּים בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, (ו) קוֹרִים שַׁחֲרִית פָּרָשַׁת רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמִנְחָה בְּשֶׁל תַּעֲנִית (ר"ן סוף פרק קמא דתענית (ז. ד"ה זו) ובית יוסף (סי' תקעט ד"ה כתב הר"ן) בשם רוקח (סי' ריב)): ב [*] כְּשֶׁהַצִּבּוּר גּוֹזְרִים תַּעֲנִית עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָּבוֹא עֲלֵיהֶם, וְכֵן בְּתַעֲנִיּוֹת שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי שֶׁאַחַר הַפֶּסַח וְאַחַר הֶחָג שֶׁנּוֹהֲגִים בְּאַשְׁכְּנַז לְהִתְעַנּוֹת הַצִּבּוּר, [ד]נָהֲגוּ הָרִאשׁוֹנִים לוֹמַר שְׁלִיחַ צִבּוּר עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא וְלִקְרוֹת וַיְחַל. הַגָּהּ: (ז) מִיהוּ אִם קָבְעוּ הַתַּעֲנִית בְּשֵׁנִי וַחֲמִישִׁי, (ח) אֵין דּוֹחִים פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ בְּשַׁחֲרִית, (ט) אֶלָּא קוֹרִין בְּשַׁחֲרִית בַּפָּרָשָׁה, וְלָעֶרֶב קוֹרִין וַיְחַל, (י) בִּלְבַד (ג) שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי שֶׁמִּתְעַנִּין אַחַר הַפֶּסַח וְסֻכּוֹת שֶׁקּוֹרִין שַׁחֲרִית וְעַרְבִית וַיְחַל, וְהָכִי נָהוּג. [ה]וְיֵשׁ שֶׁתָּמְהוּ עֲלֵיהֶם

א מַשְׁמָעוּת הַגְּמָרָא תַּעֲנִית י"ג (ע"ב). ב הָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ב' מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (הי"ד). ג טוּר בְּשֵׁם רַב. שַׁר שָׁלוֹם. ד טוּר. ה שָׁם בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (סי' תתסג) בְּשֵׁם אָבִיו רַבִּי יוֹאֵל וְרַבּוֹ רַבִּי שִׁמְשׁוֹן.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [בהג"ה] וּמַפְטִירִין בְּמִנְחָה דִּרְשׁוּ. וְעַיֵּן בְּנוֹדָע בִּיהוּדָה מַהֲדוּרָא תִּנְיָנָא סִימָן ק"י בְּאִם הַשְּׁלִישִׁי אֵינוֹ בָּקִי לְהַפְטִיר וְהַכֹּהֵן וְהַלֵּוִי יוֹדְעִים, יַפְטִירוּ הֵם, שֶׁהֲרֵי קָרְאוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה, וְאִם גַּם הֵם אֵינָם יוֹדְעִים, יַפְטִיר אַחֵר בְּלִי שׁוּם קְרִיאָה בַּתּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשַׁעֲרֵי אֶפְרַיִם שַׁעַר ט' סָעִיף ד': ב [בשו"ע] כְּשֶׁהַצִּבּוּר גּוֹזְרִים. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת מַיִם רַבִּים סִימָן מ"ח בְּאִם הַמִּתְעַנִּים עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ רוֹצִים לִקְבֹּעַ עֲנֵנוּ, עַיֵּן

בְּאֵר הֵיטֵב

כָּתַב הַבַּ"ח (ס"ד) דְּזֶה אֵינוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם וַיַּעֲבוֹר, אֲבָל סְלִיחוֹת וְתַחֲנוּנִים בְּלֹא וַיַּעֲבוֹר אֵין אִסּוּר בַּדָּבָר. אֲבָל הַטַּ"ז (סק"ה) כָּתַב דַּאֲפִלּוּ סְלִיחוֹת בְּלֹא וַיַּעֲבוֹר אָסוּר, מִשּׁוּם שֶׁמַּזְכִּיר בִּסְלִיחוֹת וּזְכָר לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, וְכֵן בְּהַרְבֵּה סְלִיחוֹת שֶׁיִּמְצָא שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת אוֹתָם אֵין לְאָמְרָם אֲפִלּוּ בְּלֹא וַיַּעֲבוֹר, אֲבָל אוֹתָם סְלִיחוֹת שֶׁאֵין נִזְכָּר בָּהֶם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת וַדַּאי יָחִיד יָכוֹל לְאָמְרָם. עַד כָּאן: ו (ז) וּמְפַרְסֵם. וַאֲפִלּוּ אִם שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִם הוּא מִתְעַנֶּה, יֹאמַר אֵינוֹ מִתְעַנֶּה. אֲבָל אִם מַפְצִירִין בּוֹ לֶאֱכֹל וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְנַצֵּל בְּלָאו הָכִי, יֹאמַר שֶׁהוּא מִתְעַנֶּה. טַ"ז (סק"ו) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז), עַיֵּן שָׁם. וְאִם מִתְעַנֶּה מִפְּנֵי תְּשׁוּבָה, יְפַרְסֵם כְּדֵי שֶׁיִּלְמְדוּ מִמֶּנּוּ לָשׁוּב, הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (ח"ב) סִימָן קמ"ב: א (ח) יִשְׂרָאֵל. כָּתַב הַטַּ"ז (סק"א), בַּסִּדּוּרִים שֶׁלָּנוּ יֵשׁ חִסָּרוֹן הָנֵי שְׁתֵּי תֵּבוֹת לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל נֻסְחַת הָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ב' מִתְּפִלָּה (הי"ד) הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה, וְכֵן הוּא בְּמִשְׁנָה פֶּרֶק ב' דְּתַעֲנִית (מ"ד): ב (ג) בְּהַ"ב. לְפִי שֶׁתַּעֲנִיתִים אֵלּוּ קָבְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָל הָאֲרָצוֹת, וּמִעוּט הֵם אוֹתָם שֶׁאֵינָם מִתְעַנִּים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר גְּזֵרוֹת תַּעֲנִית עַל

בֵּאוּר הֲלָכָה

לְהִתְעַנּוֹת, וְרַק מֵחֲשָׁשָׁא שֶׁמָּא לֹא יוּכְלוּ אַחַר כָּךְ לְהִתְעַנּוֹת, בָּזֶה אָמְרִינַן כֵּיוָן דְּעַל כָּל פָּנִים יִשָּׁאֵר מְעַט, אַף לְבַסּוֹף לָא מִיחֲזֵי כְּשִׁיקְרָא, אֲבָל אִם יוֹדֵעַ שֶׁבִּשְׁעַת תְּפִלָּה אֵין שָׁם עֲשָׂרָה שֶׁדַּעְתָּם לְהִתְעַנּוֹת, אִם כֵּן אֵינֶנּוּ שָׁלִיחַ שֶׁל צִבּוּר לְעִנְיַן תְּפִלַּת תַּעֲנִית [מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ה)]:

א * וְאִם מִתְעַנִּים בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תקע"ב סָעִיף ב':

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

כְּבָר כְּתָבוֹ הַמְּחַבֵּר חָזַר וְשָׁנָה הָרַמְ"א בְּשֵׁם אוֹר זָרוּעַ דַּאֲפִלּוּ סְלִיחוֹת לְחוּד גַּם כֵּן אֵין לוֹמַר בְּיָחִיד, אֲבָל הָאַחֲרוֹנִים תָּמְהוּ עַל עִקַּר הַדִּין דְּלָמָּה לֹא יֹאמַר הַיָּחִיד סְלִיחוֹת דְּהוּא תַּחֲנוּנִים בְּעָלְמָא, (י) וְהִסְכִּימוּ דִּסְלִיחוֹת בְּלֹא שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת יָכֹל יָחִיד לוֹמַר: ו (יד) וּמְפַרְסֵם עַצְמוֹ וְכוּ'. מַשְׁמַע שֶׁאִם שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִם הִתְעַנָּה, מֻתָּר לוֹמַר הָאֱמֶת, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה לְהִשְׁתַּבֵּחַ וּלְהִתְפָּאֵר, וּמִכָּל מָקוֹם נָכוֹן הוּא שֶׁבְּכָל גַּוְנֵי יֹאמַר שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַחְזִיק טִיבוּתָא לְנַפְשֵׁיהּ, אָכֵן אִם מַפְצִירִין בּוֹ לֶאֱכֹל וְאֵינוֹ יָכֹל לְהִתְנַצֵּל בְּלָאו הָכִי, יֹאמַר שֶׁהוּא מִתְעַנֶּה [טַ"ז (סק"ו) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז)]. וּפָשׁוּט דְּכָל זֶה בִּסְתָם תַּעֲנִית שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, אֲבָל בְּתַעֲנִיתִים הַקְּבוּעִין וְהוּא בְּמָקוֹם שֶׁמְּקִלִּין בּוֹ הָמוֹן, מִצְוָה לְפַרְסֵם שֶׁמִּתְעַנֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּלְמְדוּ מִמֶּנּוּ. וּלְהֵפֶךְ אִם הוּא בְּמָקוֹם שֶׁהָעוֹלָם מַחְמִירִין עַל עַצְמָם לְהִתְעַנּוֹת אַף תַּעֲנִית בְּהַ"ב וְכַדּוֹמֶה, וְהוּא אֵין יָכֹל לְהִתְעַנּוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא חַלָּשׁ, לֹא יֹאכַל בְּפַרְהֶסְיָא בִּפְנֵי הָמוֹן עָם, אֶלָּא בְּצִנְעָא [פְּרִי מְגָדִים (מ"ז סק"ו)]:

א (א) בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא. דִּכְתִיב (תהלים יט טו) 'ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי' (ח) וּסְמִיךְ לֵיהּ 'יַעַנְךָ ה' בְּיוֹם צָרָה': (ב) הָעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. וּבַסִּדּוּרִים שֶׁלָּנוּ אִיתָא 'הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה', (ג) וְכֵן הָעִקָּר: (ג) וְקוֹרִין וַיְחַל בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה. הַיְנוּ בְּכָל תַּעֲנִית צִבּוּר, אֲבָל בְּתִשְׁעָה בְּאָב קוֹרִין בְּשַׁחֲרִית 'כִּי תוֹלִיד בָּנִים' וְגוֹ', וּמַפְטִירִין בְּיִרְמְיָה (ח) 'אָסֹף אֲסִיפֵם', כְּדִלְעֵיל בְּסִימָן תקנ"ט סָעִיף ד' בַּהַגָּ"הּ, וְרַק בְּמִנְחָה דּוֹמֶה בַּקְּרִיאָה לִשְׁאָר תַּעֲנִית צִבּוּר. מַה שֶּׁהַקָּהָל אוֹמְרִים 'שׁוּב מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ' דֶּרֶךְ בַּקָּשָׁה, וְכֵן 'ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן' וְגוֹ', הָעוֹלֶה לַתּוֹרָה וְכֵן הַחַזָּן הַקּוֹרֵא (ג) אֵין אוֹמֵר אוֹתָן פְּסוּקִים עִם הַקָּהָל, רַק אַחַר כָּךְ כְּשֶׁסִּיְּמוּ הַקָּהָל אָז קוֹרֵא הַחַזָּן עִם הָעוֹלֶה בַּתּוֹרָה. (ד) וְרָאוּי לִזָּהֵר שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יַמְתִּין עַד שֶׁיְּסַיְּמוּ כֻּלָּם וְאַחַר כָּךְ יַתְחִיל לִקְרוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ כֻּלָּם מִתּוֹרָה: (ד) בֵּין שֶׁחָל בְּשֵׁנִי וּבַחֲמִישִׁי. עַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף ב' בְּהַגָּ"הּ דִּבְתַעֲנִיתִים שֶׁאֵין קְבוּעִין לַכֹּל, מִנְהָגֵנוּ שֶׁאֵין דּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ בְּשַׁחֲרִית: (ה) וְקוֹרִין. וַיְחַל (ה) בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה, (ו) וְהוּא הַדִּין דְּאוֹמֵר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא: (ו) קוֹרִין שַׁחֲרִית פָּרָשַׁת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וּבְדִיעֲבַד אִם קָרָא וַיְחַל (ז) נִרְאֶה שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, דְּיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל הַיְרוּשַׁלְמִי דְּסוֹבֵר דְּאַף לְכַתְּחִלָּה קוֹרִין וַיְחַל: ב (ז) מִיהוּ אִם קָבְעוּ הַתַּעֲנִית וְכוּ'. הַיְנוּ אִם הַצִּבּוּר גָּזְרוּ תַּעֲנִית, וּלְאַפּוּקֵי תַּעֲנִיתִים הַכְּתוּבִין אֲפִלּוּ אִם חָלוּ בְּשֵׁנִי וַחֲמִישִׁי, דּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ וְקוֹרִין וַיְחַל לְכֻלֵּי עָלְמָא: (ח) אֵין דּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ. דְּהוּא תָּדִיר, וְאֵין חָשׁוּב תַּעֲנִית שֶׁלֹּא נִתְפַּשֵּׁט בְּכָל יִשְׂרָאֵל לִדְחוֹת פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ג) שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם מַלְבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב (סק"א) שֶׁדַּעְתּוֹ לְדִינָא לְהוֹרוֹת כְּהַטּוּר וּכְדַעַת רַב שַׂר שָׁלוֹם דְּדוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ וְקוֹרִין וַיְחַל, אֶלָּא דְּמִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁנָּהֲגוּ כֵּן אֵין לְשַׁנּוֹת הַמִּנְהָג, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁדַּעְתּוֹ גַּם כֵּן לְדִינָא כְּהַמַּלְבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב וְתָמַהּ עַל הָרַמְ"א, עַיֵּן שָׁם. אָמְנָם בָּאֵלִיָּה רַבָּה מְצַדֵּד לְהוֹרוֹת כְּהָרַמְ"א, שֶׁכֵּן נִמְצָא בָּאֲגֻדָּה (פ"א סי' יג) בְּשֵׁם רַבּוֹתָיו, עַיֵּן שָׁם. וּמִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד אִם הִתְחִילוּ לִקְרוֹת פָּרָשַׁת וַיְחַל, אֵין לַחֲזֹר, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי: (ט) אֶלָּא קוֹרִין בְּשַׁחֲרִית בַּפָּרָשָׁה. וּמִכָּל מָקוֹם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר אוֹמֵר (ח) עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא בְּשַׁחֲרִית וּמִנְחָה: (י) בִּלְבַד בְּהַ"ב שֶׁמִּתְעַנִּין אַחַר פֶּסַח וְכוּ'. לְפִי שֶׁתַּעֲנִיתִים אֵלּוּ קָבְעוּ בְּכָל הָאֲרָצוֹת וּמִעוּט

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(י) בַּ"ח (ס"ד) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ז) וּשְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגהות ב"י אות ו), וְכֵן מַשְׁמַע מִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ו) לְהָקֵל, וּדְלֹא כְּטַ"ז (סק"ה). וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) מְבָאֵר דִּבְרֵי הָאוֹר זָרוּעַ דְּכַוָּנָתוֹ שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר סְלִיחוֹת בְּצִבּוּר בְּאֶמְצַע תְּפִלָּה הַיָּחִיד בִּתְפִלָּתוֹ אֵין יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן מִשּׁוּם הֶפְסֵק, וּבֵאוּרוֹ הוּא נָכוֹן בְּדִבְרֵי הָאוֹר זָרוּעַ, אָכֵן לְשׁוֹן הָרַמְ"א דְּקָאָמַר 'וְכֵן' לֹא מַשְׁמַע כֵּן, וְצָרִיךְ עִיּוּן [הַגְּרָ"א]:

א (ח) בֵּית יוֹסֵף (ד"ה בתענית) בְּשֵׁם אָרְחוֹת חַיִּים: (ג) כֵּן מַשְׁמַע מִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"א), וְכֵן כָּתַב הַגְּרָ"א: (ג) אַחֲרוֹנִים: (ד) פְּרִי מְגָדִים (א"א סק"ב): (ה) לְעֵיל בְּסִימָן תק"נ סָעִיף ג' בְּהַגָּ"הּ: (ו) שָׁם בְּיַד אֶפְרַיִם (ד"ה במג"א): (ז) עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁדַּעְתּוֹ לַהֲלָכָה כְּהַיְרוּשַׁלְמִי (פ"ב הי"ד), וְעַל כָּל פָּנִים בְּדִיעֲבַד בְּוַדַּאי אֵין לַחֲזֹר: ב (ח) כֵּן מַשְׁמַע מֵאַחֲרוֹנִים:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

וְהִקְשׁוּ עֲלֵיהֶם, וְהָרֹא״ש (פ״א סי׳ כ) יִשֵּׁב קֻשְׁיָתָם, הִלְכָּךְ לְמִנְהַג הָרִאשׁוֹנִים שׁוֹמְעִין. וּמִיהוּ הֵיכָא שֶׁגּוֹזְרִים תַּעֲנִית שֶׁלֹּא לְשׁוּם צֹרֶךְ [ו]אֶלָּא לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, (יא) [ז]יֵשׁ נוֹהֲגִים לְדוּנוֹ כְּתַעֲנִית צִבּוּר לְעִנְיַן עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא וּקְרִיאַת וַיְחַל, (יב) * וְיֵשׁ [ח]נוֹהֲגִים לְדוּנוֹ (ג) כְּתַעֲנִית יָחִיד שֶׁאַף שְׁלִיחַ צִבּוּר אֵינוֹ אוֹמֵר עֲנֵנוּ אֶלָּא בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְאֵין מוֹצִיאִין סֵפֶר תּוֹרָה: ג [ט]אֵין שְׁלִיחַ צִבּוּר אוֹמֵר עֲנֵנוּ בְּרָכָה (יג) בִּפְנֵי עַצְמָהּ (יד) אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (ד) [ד] (טו) עֲשָׂרָה שֶׁמִּתְעַנִּין, וַאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ בָּעִיר עֲשָׂרָה שֶׁמִּתְעַנִּין, כֵּיוָן שֶׁאֵין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עֲשָׂרָה שֶׁמִּתְעַנִּין, לֹא: ד [י]נוֹהֲגִים לְהַרְבּוֹת סְלִיחוֹת (טז) בְּבִרְכַּת (ה) סְלַח לָנוּ. [כ]וְיֵשׁ שֶׁאֵין נוֹהֲגִים לוֹמַר סְלִיחוֹת עַד אַחַר סִיּוּם שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת, וְכֵן הִנְהִיגוּ הַקַּדְמוֹנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (יז) וְהוּא הַמִּנְהָג הַנָּכוֹן: ה [ל]בְּתַעֲנִית צִבּוּר, שְׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה (ו) (יח) לֹא יִתְפַּלֵּל: ו [מ]יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר (יט) שֶׁאֵין עוֹמֵד לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה בְּתַעֲנִית צִבּוּר (כ) מִי שֶׁלֹּא

ו שָׁם. ז הָרֹא״ש (פ״א סי׳ כ) וְהַמָּרְדְּכַי (סי׳ תרכט). ח שָׁם בַּמָּרְדְּכַי וְהַגָּהוֹת מָרְדְּכַי יָשָׁן, וְכָתַב הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה וכתב) וּנְהָרָא נְהָרָא וּפְשָׁטֵיהּ. ט טוּר וְכֵן כָּתַב רַשְׁבָּ״א בִּתְשׁוּבָה (ח״א סי׳ פא). י טוּר בְּשֵׁם רִ״י מֵהָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה ח׳ (ע״א). כ שָׁם וְכָתַב הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה ונוהגים) טַעְמָא דְּלֹא אָמְרוּ לְהוֹסִיף אֶלָּא קְצָת בְּרָכוֹת וְלֹא לְהַאֲרִיךְ. ל שָׁם בְּשֵׁם רַב נָתָן. מַהֲרִי״ק בְּשֹׁרֶשׁ ט׳ (ענף ה).

מ

בֵּאֵר הֵיטֵב

מְדִינָה מְיֻחֶדֶת, אָז אֵין דּוֹחִין פָּרָשַׁת שָׁבוּעַ מִכֹּחַ וַיְחַל. וְנִרְאֶה לִי דְּהַתַּעֲנִית שֶׁגָּזְרוּ מַנְהִיגֵי שָׁלֹשׁ הָאֲרָצוֹת בְּצֵרוּף הַגְּאוֹנִים לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל כ׳ סִיוָן, יֵשׁ לִקְרוֹת וַיְחַל אֲפִלּוּ כְּשֶׁחָל בְּיוֹם שֵׁנִי אוֹ חֲמִישִׁי, שֶׁתַּעֲנִית זֶה הוּא קָבוּעַ יוֹתֵר מִבְּהַ״בּ דְּאַחַר פֶּסַח וְסֻכּוֹת. טַ״ז (סק״ג). וְכֵן כָּתַב לֶחֶם חֲמוּדוֹת: (ג) **כְּתַעֲנִית יָחִיד.** וְעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ נָהֲגוּ שֶׁקּוֹרִין וַיְחַל בְּמִנְחָה וְלֹא בְּשַׁחֲרִית, וְזֶהוּ כְּדֵי לְפַשֵּׁר בֵּין הַדֵּעוֹת קוֹרִין בְּמִנְחָה דַּוְקָא דְּאָז מַרְבִּים קְצָת בִּסְלִיחוֹת, וְעַיֵּן טַ״ז (סק״ה) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד): ג (ד) **עֲשָׂרָה.** נִרְאֶה לִי דְּאִם יֵשׁ בָּהֶם אֶחָד שֶׁאֵינוֹ מַשְׁלִים לֹא יֹאמְרוּ עֲנֵנוּ. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה). וּמִכָּל מָקוֹם יֹאמַר אוֹתוֹ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, כֵּיוָן שֶׁהוּא תַּעֲנִית צִבּוּר, וְעַיֵּן סִימָן תי״ז (סק״ג): ד (ה) **סְלַח.** וְאִם שָׁכַח לוֹמַר עַד שֶׁגָּמַר בִּרְכַּת סְלַח, יֹאמַר הַסְּלִיחוֹת אַחַר תְּפִלַּת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו). וִיכוֹלִים לוֹמַר הַסְּלִיחוֹת אֲפִלּוּ אֵין עֲשָׂרָה שֶׁמִּתְעַנִּים, וְעַיֵּן סִימָן תצ״ב (סק״ג) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם. וְדַוְקָא סְלִיחוֹת וּוִדּוּיִים, אֲבָל לְמַעַן אֲמִיתָךְ וַעֲנֵנוּ וְאָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אֵין לוֹמַר אֶלָּא לְאַחַר הַתְּפִלָּה. אַחֲרוֹנִים: ה (ו) **לֹא יִתְפַּלֵּל.** נִרְאֶה לִי דְּאִם אֵרַע שֶׁעָבַר לִפְנֵי

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שָׁם. וּלְעֵיל סִימָן תי״ז (בבאר היטב סק״ג) מְבֹאָר דְּשַׁפִּיר יְכוֹלִים לִקְבֹּעַ, עַיֵּן שָׁם: ג [ד] **עֲשָׂרָה.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב (סק״ד). וְעַיֵּן בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה בְּשֵׁם מַהֲרַ״ם בֶּן חָבִיב בִּתְשׁוּבָה כְּתַב יָד שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא בְּתַעֲנִית צִבּוּר שֶׁהַקָּהָל קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הוּא אוֹתָם שֶׁאֵין מִתְעַנִּים. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר גְּזֵרוֹת תַּעֲנִית עַל מְדִינָה מְיֻחֶדֶת, אָז אֵין דּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ מִכֹּחַ וַיְחַל. וְהוּא הַדִּין תַּעֲנִית שֶׁל כ׳ סִיוָן גַּם כֵּן יֵשׁ לִקְרוֹת וַיְחַל אַף בְּשַׁחֲרִית אֲפִלּוּ כְּשֶׁחָל בְּיוֹם שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי, שֶׁתַּעֲנִית זֶה הוּא קָבוּעַ וְנִתְפַּשֵּׁט יוֹתֵר בְּיִשְׂרָאֵל מִשֵּׁנִי וַחֲמִישִׁי דְּאַחַר פֶּסַח וְסֻכּוֹת [טַ״ז (סק״ג) וְלֶחֶם חֲמוּדוֹת]. וְנִרְאֶה לִי, שֶׁהַיּוֹם שֶׁהַתַּעֲנִית שֶׁל כ׳ סִיוָן אֵינוֹ קָבוּעַ כָּל כָּךְ, שֶׁמִּתְעַנִּים בּוֹ רַק יְחִידִים, וְכֵן תַּעֲנִית בְּהַ״בּ שֶׁאַחַר פֶּסַח וְסֻכּוֹת דִּינוֹ כִּשְׁאָר תַּעֲנִיתִים וְאֵין דּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ בְּשַׁחֲרִית, וְלָעֶרֶב קוֹרִין וַיְחַל. וְאִם חָל כ׳ סִיוָן בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִים הַתַּעֲנִית רַק עַד שָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, (ט) צָרִיךְ עִיּוּן לְעִנְיַן עֲנֵנוּ אֵיךְ יַעֲשֶׂה, וְגַם לְעִנְיַן קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּצִבּוּר בְּמִנְחָה: (יא) **יֵשׁ נוֹהֲגִין לְדוּנוֹ כְּתַעֲנִית צִבּוּר לְעִנְיַן עֲנֵנוּ וְכוּ׳.** הַיְנוּ דְּהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יֹאמַר עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה, וְכֵן וַיְחַל. וְאִם חָל בְּיוֹם שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי, לְדַעַת הַגָּהּ לְעֵיל אֵין דּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ: (יב) **וְיֵשׁ וְכוּ׳.** וּלְפִי זֶה, עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁקּוֹרִין יוֹם כִּפּוּר קָטָן שֶׁנּוֹהֲגִין בְּמִקְצָת מְקוֹמוֹת לְהִתְעַנּוֹת שֶׁהוּא מִשּׁוּם תְּשׁוּבָה, לְעִנְיַן בִּרְכַּת עֲנֵנוּ וּלְעִנְיַן קְרִיאַת וַיְחַל (י) תָּלוּי בְּמִנְהַג הַמְּקוֹמוֹת, (יא) וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לִקְרוֹת בּוֹ וַיְחַל וְכֵן לוֹמַר עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא בְּמִנְחָה וְלֹא בְּשַׁחֲרִית, מִשּׁוּם דִּבְמִנְחָה מַרְבִּים בִּסְלִיחוֹת וּוִדּוּיִים, (יב) וְאֵין לִמְחוֹת בְּיַד הַנּוֹהֲגִין כֵּן, דְּיֵשׁ לָהֶן עַל מַה שֶּׁיִּסְמֹכוּ, (יג) אָכֵן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מִנְהָג, אֵין לִקְרוֹת וַיְחַל אַף בְּמִנְחָה, וְכֵן הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר לֹא יֹאמַר עֲנֵנוּ רַק בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. מִנְהָג לִתֵּן צְדָקָה בְּמִנְחָה דְּתַעֲנִית, דְּאַגְרָא דְּתַעֲנִיתָא צִדְקְתָא, וְיֵשׁ נוֹהֲגִין לְשַׁעֵר מַה שֶּׁהָיָה אוֹכֵל בְּיוֹם הַתַּעֲנִית לִתֵּן לָעֲנִיִּים בָּעֶרֶב [אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב)], וְכֵן נוֹהֲגִין בִּקְצָת קְהִלּוֹת לְהַכְרִיז לִתֵּן כֹּפֶר נֶפֶשׁ. וּמִכָּל מָקוֹם יִרְאֶה לַעֲשׂוֹת כֵּן שֶׁלֹּא בַּחֲזָרַת הַשַּׁ״ץ הַתְּפִלָּה, כִּי מְבַלְבְּלִין וְצָרִיךְ לִשְׁמֹעַ לְהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר [פְּרִי מְגָדִים (מ״ז סק״ג)]: ג (יג) **בִּפְנֵי עַצְמָהּ.** אֲבָל יֹאמְרֶנָּה בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (יד) כִּשְׁאָר יָחִיד, כֵּיוָן שֶׁהוּא תַּעֲנִית צִבּוּר: (יד) **אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְכוּ׳.** וּלְעִנְיַן קְרִיאַת וַיְחַל כְּשֶׁחָל הַתַּעֲנִית צִבּוּר בְּשֵׁנִי וַחֲמִישִׁי, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, לֵית כָּאן בְּרָכָה לְבַטָּלָה, (דְּתַקָּנַת עֶזְרָא לִקְרוֹת בְּשֵׁנִי וַחֲמִישִׁי), אִם כֵּן דַּי כְּשֶׁיֵּשׁ שִׁשָּׁה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת קוֹרִין וַיְחַל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמִנְחָה, צָרִיךְ עֲשָׂרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וְהוּא הַדִּין שַׁחֲרִית כְּשֶׁחָל בְּרִאשׁוֹן שְׁלִישִׁי רְבִיעִי שִׁשִּׁי, צָרִיךְ עֲשָׂרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת דַּוְקָא [אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ד) וּפְרִי מְגָדִים (מ״ז סק״ז)], וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּתַעֲנִית צִבּוּר (טו) שֶׁל אַרְבָּעָה צוֹמוֹת כֵּיוָן דְּמִדִּבְרֵי קַבָּלָה הֵם, אֲפִלּוּ אֵין שָׁם מִתְעַנִּים רַק שִׁבְעָה וְהַשְּׁאָר אֵינָם מִתְעַנִּים דַּאֲנִיסֵי שֶׁהֵם חוֹלִים, יְכוֹלִים לִקְבֹּעַ בִּרְכַּת עֲנֵנוּ וְלִקְרוֹת וַיְחַל [שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ד) עַיֵּן שָׁם]: (טו) **עֲשָׂרָה שֶׁמִּתְעַנִּים.** וְאִם יֵשׁ (טז) בָּהֶם אֶחָד (יז) שֶׁאֵינוֹ מַשְׁלִים, לֹא יֹאמַר בִּרְכַּת עֲנֵנוּ: ד (טז) **בְּבִרְכַּת סְלַח לָנוּ.** מִיהוּ אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁאֵינוֹ מֵעִנְיַן סְלִיחַת עָוֹן, לֹא יֹאמְרוּ עַד אַחַר הַתְּפִלָּה. וְאִם שָׁכַח לוֹמַר הַסְּלִיחוֹת עַד שֶׁגָּמַר בִּרְכַּת סְלַח לָנוּ, יֹאמַר הַסְּלִיחוֹת אַחַר תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו)]: (יז) **וְהוּא הַמִּנְהָג הַנָּכוֹן.** וְכֵן הִסְכִּימוּ הָאַחֲרוֹנִים: ה (יח) **לֹא יִתְפַּלֵּל.** וְאִם אֵרַע שֶׁעָבַר לִפְנֵי הַתֵּבָה, (יח) יֹאמַר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם הַתַּעֲנִית הַזֶּה, (יט), וְהוּא הַדִּין אִם אֵין שְׁלִיחַ צִבּוּר אַחֵר, מוּטָב שֶׁיִּתְפַּלֵּל מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה מִמַּה שֶּׁיִּתְבַּטְּלוּ לִשְׁמֹעַ קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ: ו (יט) **שֶׁאֵין עוֹמֵד לִקְרוֹת וְכוּ׳.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) דְּדַוְקָא בְּמִנְחָה, אֲבָל בְּשַׁחֲרִית מֻתָּר לַעֲלוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ וְקוֹרִין וַיְחַל, מִכָּל מָקוֹם עַל כָּל פָּנִים הֲלֹא קוֹרְאִין בַּתּוֹרָה בְּלֹא הַתַּעֲנִית, אֶלָּא אִם כֵּן הַתַּעֲנִית בְּאֶמְצַע שָׁבוּעַ, (כ) וְיֵשׁ מֵאַחֲרוֹנִים שֶׁמְּפַקְפְּקִין עָלָיו בָּזֶה, וּמִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד אִם קְרָאוּהוּ לְכֻלֵּי עָלְמָא יַעֲלֶה: (כ) **מִי**

בֵּאוּר הֲלָכָה

ב * **וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לְדוּנוֹ כְּתַעֲנִית יָחִיד. כָּתַב בְּשַׁעֲרֵי אֶפְרַיִם** (שער ח סעיף קג), **בְּתַעֲנִית מִיתַת הַצַּדִּיקִים כְּגוֹן ז׳ בַּאֲדָר וְכַיּוֹצֵא אַף אִם יֵשׁ עֲשָׂרָה מִתְעַנִּין, וְכֵן הַבְּכוֹרִים הַמִּתְעַנִּין בְּעֶרֶב פֶּסַח אַף אִם יֵשׁ שָׁם עֲשָׂרָה, לֹא יִקְרְאוּ וַיְחַל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן הַנּוֹהֲגִים לְהִתְעַנּוֹת בְּשֵׁנִי וַחֲמִישִׁי שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה אוֹ בְּפָרָשַׁת שׁוֹבָבִי״ם, וְכֵן מַה שֶּׁנּוֹהֲגִין הַחֲבוּרוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁבְּכָל עִיר לִבְחֹר לְעַצְמָם יוֹם אֶחָד לִקְבֹּעַ בּוֹ תַּעֲנִית וְאוֹמְרִים סְלִיחוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁעוֹשִׂין כֵּן בְּכָל שָׁנָה בִּקְבִיעוּת, אֵין לָהֶם לִקְרוֹת וַיְחַל. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִין שֶׁקּוֹרִין וַיְחַל**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ט) פְּרִי מְגָדִים (מ״ז סק״ג): (י) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (יא) טַ״ז (סק״ה) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. **וְכָל זֶה כְּשֶׁמַּשְׁלִימִים הַתַּעֲנִית עַד הָעֶרֶב** [פְּרִי מְגָדִים]: (יב) טַ״ז (שם): (יג) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: ג (יד) כֵּן מַשְׁמַע מִבֵּאוּר הַגְּרָ״א וְכֵן מַשְׁמַע בִּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִימָן פ״א, דְּלֹא כִּפְרִי מְגָדִים (א״א סק״ה) שֶׁמִּסְתַּפֵּק בָּזֶה: (טו) וְהָאֵלִיָּה רַבָּה וּפְרִי מְגָדִים הַנַּ״ל עַל כָּרְחֲךָ דְּלֹא סְבִירָא לְהוּ הָכִי, דְּהָא הֵם לֹא קָאֵי אַסְתָּם תַּעֲנִית צִבּוּר, דִּבְהוּ לֹא הָיוּ דּוֹחִין פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, כִּי אִם עַל אַרְבָּעָה צוֹמוֹת. וְכֵן מֵחַיֵּי אָדָם (כלל קלב סל״ג) מַשְׁמַע דְּלֹא סְבִירָא לֵיהּ כֵּן: (טז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (יז) **וְהוּא הַדִּין אֶחָד שֶׁלֹּא קִבֵּל עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם אֶת הַתַּעֲנִית [פְּרִי מְגָדִים], וְאֵינוֹ קָאֵי אַאַרְבַּע תַּעֲנִיתִים, דִּבְהוּ לֹא צָרִיךְ קַבָּלָה:** ה (יח) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ח) וְחַיֵּי אָדָם (שם), דְּלֹא כְּטַ״ז (סק״ז). וְהִנֵּה בְּחַיֵּי אָדָם כָּתַב דְּטָעוּת סוֹפֵר הוּא בְּמָגֵן אַבְרָהָם מַה שֶּׁכָּתַב בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֶלָּא דְּבִשְׁעַת הַדְּחָק נוּכַל לִסְמֹךְ עַל הַטּוּר דְּיוּכַל לוֹמַר עֲנֵנוּ, אֲבָל הָאֱמֶת כְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, דְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם עָשָׂה הַכְרָעָה בָּזֶה, וְכֵן מַשְׁמַע בְּאֵלִיָּה רַבָּה וּפְרִי מְגָדִים: (יט) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, דְּלֹא כְּטַ״ז (שם). בֶּאֱמֶת אֶתְמְהָא, דְּלוּ יְהִי דְּהַדִּין שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר עֲנֵנוּ כְּלָל אֲפִלּוּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, מִכָּל מָקוֹם זֶה עָדִיף מִשֶּׁלֹּא יִתְפַּלֵּל כְּלָל דְּיִבָּטְלוּ לִשְׁמֹעַ קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ: ו (כ) עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סי׳ קלה סק״ו) וּבְמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ה):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah